TA DRUHÁ LÁSKA

Oldřich Selucký



Ta druhá láska

Ta druhá láska

Oldřich Selucký

Norbertinský román
z časů třicetileté války

karmelitánské
nakladatelství

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Selucký, Oldřich, 1955-
Ta druhá láska : norbertinský román z časů třicetileté války / Oldřich Selucký. -- V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2026. -- 343 stran
Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o.

ISBN 978-80-7566-767-0 (vázáno)

* 821.162.3-31 * 821-93 * (0:82-311.6) * (0:82-311.3)
– české romány
– historické romány
– dobrodružné romány
– publikace pro mládež

821.162.3-3 - Česká próza [25]
821-93 - Literatura pro děti a mládež (beletrie) [26]

Kniha vychází s laskavou podporou Královské kanonie premonstrátů na Strahově.

© KatMedia, s. r. o., Praha, 2026
Illustrations © Oldřich Selucký

ISBN 978-80-7566-767-0



KNIHA PRVNÍ

Setkání

1. KAPITOLA

Přepadení

Zvuk, který ho vytrhl z dřímoty, způsobil člověk. Někde v křoví za jeho zády.

Do strnulého ticha se zarývá zlostné bzučení. Na ztrouchnivělém pařezu zápasí vosa s tlustou, svíjející se housenkou. Černě a žlutě pruhované tělo se prohýbá, žihadlem zasazuje ránu, housenka znehybněla. Vosa se s kořistí pokouší vzlétnout, břemeno je příliš těžké, dvě těla dopadají na široké stéblo trávy, které se pod jejich tíhou sklání jako most přes jeho hruď.

Znovu ten zvuk. Na zemi ležící suchá větev nepraskne sama od sebe.

Strach. Zase strach. Mrazivá strnulost se šíří od srdce, vysává sílu z těla, ochromuje ruce a nohy.

Proč už nezaútočil? Čeká, až se Jan pohne? Žoldnéř to není, císařští vesnici vyklízeli, už když se k ní kolem poledne přiblížil. Teď musí být hodný kus odsud. Marodér? Jeden z dezertérů, zvlčilých parazitů, kteří přežívají v morovém stínu armády a potulují se krajem, připraveni zabít pro pár obnošených bot? Ten by mohl mít důvod hledat úkryt v opuštěném zámeckém parku.

Jan se náhle vidí očima toho skrytého. Mladý muž natažený v trávě. Odřené rukávy, ale kabátec by se prodat ještě dal. Boty se hodí vždycky. A v tlumoku také něco bude. Podříznout mu hrdlo dřív, než se vzpamatuje? Ale co když nespí? Je válka, má nejspíš zbraň u ruky. Může být silný, obratný.

Vosa vleče kořist, stéblo klesá, níž a níž. Každou chvíli se dotkne mladíkova těla.

Jan cítí pod dlaněmi chlad země.

Klenba stébla povolila, vosa i její náklad se mu kutálí po hrudi.

Ruce a nohy se odráží od země současně, vrhají ho co nejdál od nebezpečného křoví. V letu otáčí hlavu, v temné proluce mezi větvemi zachycuje očima světlou skvrnu. Tvář? Taková?

Skokem je zpět, chmátne do stínu. Když se jeho ruka vynoří zpět na světlo, svírá hubené zápěstí dítěte. Z houští se vynořuje protáhlá umouněná tvář, krátké rozčepýřené vlasy, velké do široka otevřené oči.

„Pusť mě, nebo ti rozbiju hlavu."

„Na malého kluka jsi pěkně drzý. Ani ten kámen neumíš v ruce pořádně držet."

„Jen si nemysli! Mám ještě nůž."

„Tak nůž? No, to je jiná. Co jsi zač?"

Zamračený pohled, sevřené rty.

„Mě se bát nemusíš, to snad vidíš, že nejsem voják. Jsi odsud, z Dobrovína, ne? Jak se jmenuje tvůj táta?"

„Štěpán."

„Který? Ten z hospody, co mu říkají Křivohubý? Nebo Štěpán Němec?"

„Ten druhý."

„Před čtyřmi roky, když jsem tu byl naposled, měl Štěpán Němec jenom jedno děcko, asi tak osmileté. A to byla holka. Takže si vymýšlíš."

„Nevymýšlím."

„No dobře, chytrosti jsi moc nepobral. Vysvětlím ti to. Kdyby –"

„Kdyby se ženě Štěpána Němce narodil kluk po tom, co jsi odešel, byl by teď nejvýš čtyři roky starý. Na to nepotřebuju školy."

„Hm."

„A nenapadlo tě, že si mohli vzít cizí dítě za své?"

„To mě opravdu nenapadlo. Vidím, že jsem se zmýlil. A omlouvám se za to, co jsem řekl o tvé chytrosti." Jan pohlíží do velkých hnědých očí. Jiskří to v nich. „Dobře, takže Štěpán Němec a jeho žena si tě osvojili."

„Neosvojili. Ale klidně by to tak mohlo být."

„Poslyš, už toho mám dost. Řekneš mi konečně, kluku –"

„Nejsem kluk. Jsem holka."

Jan nasucho polkl. Holka. Dcera Štěpána Němce. Tehdy osm let, teď dvanáct. Může být. „Anežka?"

Přikývla.

„Co ty vlasy?"

„Sama jsem si je ořezala. Tímhle." Děvče má na dlani ulomenou střenku nože. „Aby ve mně vojáci nepoznali holku. Viděla jsem, co udělal voják mámě, než jí zarazil píku do břicha."

„A tvůj táta?" Sotva Jan otázku vyslovil, už toho litoval.

„Přiběhl se sekerou v ruce.“ Klikatá korýtka v blátě na tvářích děvčete nemohou být než od slz. Teď její suchý pohled těká kolem, jako by chtěl uniknout tomu, co říkají ústa. „Než se voják otočil, táta mu rozsekl hlavu vejpůl. I s přilbou a rameny. Stříklo to až ke mně.“

„Až k tobě?“

„Seděla jsem schovaná v koruně naší hrušky, mám tam svoje hnízdo. Zezdola mě nevidí, ale já jsem viděla všechno. Přišel jiný voják a vystřelil dřív, než táta stačil zvednout sekeru podruhé. Potom náš dům zapálili, večer na ohni opékali ovce. Pili víno a hulákali sprosté písničky.“

„Řekla sis, ve starém zámeckém parku mám skrýše, tam mě nenajdou?“

„Jak to víš?“

„Taky jsem se tu skrýval, když jsem byl tak starý jako ty. Znáš dutinu v přeraženém dubu?“

„Znám. A taky sklípek pod starou zdí.“ Roztěkaný pohled se zklidnil a ukázal za Janova záda. „Nejraději mám ale poustevníkovu chýši u třech borovic.“

„Já jsem Jan, Anežko. Bydleli jsme –“

„Já vím. Druhý dům pod jezem, v Podstrání. Poznala jsem tě.“

„Tak?“

„Nikdo jiný ze vsi do škol neodešel. Pan farář mluvil jenom o tobě. Jenže teď ho vojáci zabijou.“

„Cože? “

„Myslela jsem, že už ve vesnici žádný voják není, tak jsem tam šla. Dva tam zůstali, pozorovala jsem je škvírou ve vratech farní stodoly. Pana faráře přivázali ke stromu a bili ho. I kdyby jim řekl, co chtějí, stejně ho nakonec zabijí.“

„Vojáci mučí otce Josefa?“ Janovi chvíli trvá, než zase může mluvit.

„Zůstaneš tady, Anežko. Ani se nehneš, dokud se nevrátím. Rozumíš?“

Ticho. Z velkých do široka otevřených očí se nedá vyčíst vůbec nic.

2. KAPITOLA

Císařští

Kouř. Táhne se při zemi, sinavě zelený pohrobek plamenů, které se živily lidskými těly. Slizký, nakyslý zápach je jeho dvojčetem. Tentýž, vždycky tentýž. Kolik vypálených vesnic už na své cestě z Vídně viděl? Zakázal si představovat, o čem si ti dva, kouř a jeho zápach, vyprávějí.

Může si něco zakázat tady? Hovoří tu každý kámen, každý záhyb pěšiny, každá mechem porostlá tyčka starého plotu.

Vybíhá z újezdu, tady se říkalo U Kohouta. V dřevěné chalupě s plechovým kohoutem na štítu střechy měli Janičku s dlouhými kaštanovými vlasy. Schovaný za plotem čekával každou neděli ráno, aby ji viděl vyjít s rodiči ze dveří. Do kostela nosila vždy bílé šaty stažené v pase širokou růžovou mašlí, vlasy měla svázané bílou stuhou a byla krásnější než zlatý anděl z hlavního oltáře. V té chvíli by se k ní neodvážil přiblížit, kolem ní se vznášelo něco stejně posvátného jako kolem kalicha na oltáři. Když se Janička vdala, byl už Jan ve Vídni, měla pak dvě děti.

Z místa, kde dům U Kohouta stával, se zvedá kouř, stodola shořela celá, mezi stromy zahrady pročernávají ohořelé zdi domu. Jan zatíná pěsti, nedokáže se tam podívat, běží se sklopenou hlavou, v trávě leží kus začouzeného plechu, nemá tvar kohouta?

Hřbitov.

Dvě lípy ukazují zčernalými pahýly větví na přeražený krucifix uprostřed pole mrtvých. Kříže na hrobech kolem jsou vytrhané a polámané, na místo, kde odpočívají jeho rodiče, naštěstí v běhu nedohlédne.

Fara.

Ohořelý pahýl býval hruškou, na které každým rokem dozrávaly první máslovky. Jakmile otec Josef uviděl, jak dychtivě hledí přes plot farní zahrady, zavolal vždycky se smíchem: „Vzhůru na lup, zbojníku! Už jsou zralé. Jen nepolámej větve.“

Zastavit, naslouchat. Hlasy. Neslyšně odstrkuje uvolněné tyčky plotu, proplétá se mezi stromy a keři farské zahrady. Poslední úsek se plíží trá-

vou. Stačí, odsud už uvidí na prostranství před kostelem. Opatrně odklání list lopuchu.

Tělo dobrovínského faráře je silným provazem připoutáno k troskám sloupu, na kterém stávala socha Matky Boží. Tvář kněze je pokrytá krví, pravé oko opuchlé, ústa rozbitá. Ústa, která na tomhle místě Janovi před lety řekla: „Postarám se, abys mohl vystudovat, Jeníku."

Jan napíná zrak, mezi cáry kleriky otce Josefa prosvítá vyhublá hruď, nepatrně se nadzvedá a klesá. Dýchá, žije.

U ohně sedí pikenýr, tukem obrostlý typ, malá očka a tlusté pysky. Nad plamenem žhaví hrot píky.

„Trvá ti to nějak dlouho," vrčí na pikenýra oficír, který se vleže opírá o zídku hřbitova. Košili má rozhalenou, z bílého plátna se na hrudi derou tmavé chlupy. Kabát s rukávy lemovanými zlatou nití leží vedle něj. „Slyšíš? Dělej! Ať ze sebe ta černá prdel už konečně vymáčkne to kostelní zlato."

„To jste řekl pěkně, pane." Tlustá pikenýrova tvář se rozplizla do uznalého úsměvu. „Moc pěkně jste to řekl. Jó, na takové věci našinec nepřijde, nemá holt to vzdělání."

Když Jan slyší mluvit ty dva chlapy, je zpátky v Dolních Rakousích, někde v Badenu nebo Guntramsdorfu.

Tlusťoch vytahuje hrot píky z ohně, čichá k němu, jako by z něj už předem cítil zápach škvařené lidské kůže: „Ještě drobet, ještě krapítko. Jednou je to důstojný pán, zaslouží si důstojné polechtání." A znovu otáčí rudé železo nad plamenem.

Janovi vyvstává před očima tvář ryšavého vojáka Quida. To ještě nebyla válka, císařští tehdy na louce cvičili nově naverbované vojáky. Quido se ho na louce v lese snažil naučit po vojensky zacházet s nožem a sekerou. „Rváč z tebe nikdy nebude, chlapče. Nemáš na to povahu," řekl mu Quido. „Radím ti, na sto honů se v životě vyhni těm, co se živí zabíjením. Ani ty, ani tvůj táta, vůbec nikdo tady ve vsi nemá tušení, jak rychle a na kolik způsobů umí voják zabíjet."

Jan hledí na ty dva a dnes podruhé ho svírá strach. Tentokrát si ale nemusí nic představovat. Strach má tvář těch dvou. Má podobu železného hrotu žhaveného tlustým pikenýrem, má tvar ostří oficírova meče, má oči, bezedné díry v blýskavých hlavních pistolí, jejichž rukojeti vyčuhují z holstrů u sedla důstojníkova koně.

Strach ze smrti se mu obtáčí jako dlouhý had kolem nohou, kolem rukou, cítí jeho slizké tělo na hrudi, smyčka se mu utahuje kolem krku.



A jeho mozek lapající po dechu bojuje o život: uvažuj přece, sám proti dvěma vycvičeným zabijákům? Bude po tobě dřív, než uděláš jediný pohyb. Faráře nezachráníš – a co bude s tím děvčetem? Seber rozum do hrsti, zmizni odsud, zachráníš aspoň ji.

Anežka. Jan se dívá do velkých hnědých očí a slyší sám sebe, jak říká: „Pan farář je mrtvý, bylo pozdě, nic jsem nemohl dělat."

Nic. Jenom člověk zbavený rozumu by si myslel opak. Jenom blázen, šílenec. Posedlý ďáblem pýchy. Posedlý ne jedním, ale celým plukem ďáblů.

Jan je zpět na jezuitském gymnáziu, sedí před zrcadlem, znovu a znovu křiví ústa a vyvaluje oči. Až bude stát zítra na scéně, musí být každému na první pohled jasné, tenhle člověk dokáže rozlámat řetězy a ztlouct každého, kdo by ho chtěl spoutat. Protože se v něm usídlil pluk zlých duchů. A celá hra bude o tom, jestli se podaří je vyhnat.

3. KAPITOLA

Venkovský blázen

Strážmistr Hermann se zadlužil. Byla to smůla. Tak zle ho vrhcáby ještě nikdy nezradily. Jeho vrhcáby. Bůhví, co mu s nimi chlapi provedli. Kapitán zle zavrčel, když mu Hermann řekl, že nemá, čím by dluh vyrovnal. Jestli teď z faráře nevymáčknou, kam kostelní zlato schoval, o nějakém povýšení a vyšším žoldu si může nechat zdát.

Nic se nedá dělat, vstane a kopne tlusťocha do zadku, aby už konečně faráře pohladil žhavým železem po žebrech. Strážmistr se s hekáním začíná zvedat, když se na cestě vedoucí z vesnice ke kostelu objevuje shrbená postava. Kulhavec ve špinavé roztrhané košili za sebou vleče pravou nohu, jazyk mu visí z pootevřených slintavých úst, tvář má černou od bláta a sazí. Teprve teď zřejmě zpozoroval vojáky, vyráží zděšené zavytí, pak se ale jeho vyvalené oči přilepí na kost se zbytky opečeného masa, která leží u ohně.

„Aúú, aúú, Janko hlad!“ Ústa pomatence chňapají po vzduchu, jako by už okusoval kost. „Janko mňam, mňam!“

Strážmistr Hermann dosedl zpátky na zem a opřel se o zeď. Blázen! To je to poslední, co tu ještě potřeboval. „Zbav nás toho debila!“ houkl na pikenýra.

„Zabít pomatenýho? To nese smůlu, pane,“ brání se tlusťoch.

Blázen vyráží prosebné úpění, s očima upřenýma na kost se po čtyřech vleče blíž k ohni.

„Nepotřebujeme svědky!“ Hermann už toho má tak akorát. „Víš, jak je plukovník pobožný, kdyby se dozvěděl, že jsme oddělali faráře –“

„Od koho se to dozví? Od tohohle telete? A navíc, pane, mám tak akorát nažhaveno, přece si nepokazím práci.“

Jak se pikenýr s rozžhavenou pikou v ruce zvedá od ohně, jeho mohutná postava zakrývá strážmistrovi pohled na blázna. Ve stejné chvíli se kolem pikenýrova těla do všech stran rozstříkne roj rozžhavených uhlíků, z ohně u jeho nohou vyráží hustý černý kouř. Tlustý voják vyvrací hlavu, z úst mu tryská rudý proud, tváří napřed padá do plamenů. Jeho

dlouhá píka jako by se po zlomek chvíle sama vznášela ve vzduchu, hustým dýmem probleskne její žhavě planoucí ostří a pak se z oblaků kouře vynoří roztrhaná bílá košile, po jejíchž okrajích poskakují ohnivé jazyky. Postava muže, který se s napřaženou píkou řítí na strážmistra, je obklopená ohnivými jiskrami a jeho ústa zkroucená ďábelskou grimasou vyrážejí nelidský řev.

Na zlomek chvíle Hermann strne, pak už jedná jeho vojenský reflex. Skokem je na nohou, jedna ruka vytrhává z pochvy meč, druhá se natahuje k sedlovému holstru s pistolí, ale dosáhne jen k otevřené sedlové brašně, z níž vypadnou vrhcáby, ty prokleté vrhcáby, které ho jen jednou v životě zklamaly. Pak mu rozžhavený hrot proniká hrudí a přiráží ho ke hřbitovní zdi. Náraz je tak prudký, že píka vylétá z rukou, které ji svírají, její ratiště uštědří úder do hlavy útočníka, odhodí ho stranou a srazí na zem dříve, než se podél zdi sesune do trávy mrtvý oficír.

Svatebně bílá oblaka plují oválem blankytného nebe. Obrazem prolétá na rychlých křídlech vlaštovka, míří k jeho spodnímu okraji, Jan ji sleduje, otáčí tvář, do jeho zorného pole se dostává věž kostela, zeď hřbitova – a pak se do pokojné vize prolomí šílený děj.

Z výšky ptačího letu Jan patří na muže v bílé košili, který se s výrazem člověka zbaveného rozumu vrhá do ohně. Z jeho košile vyšlehnou plameny, když zabodává čepel nože nad pancíř tlustého vojáka. Vytrhává z jeho rukou dlouhou píku, s hrůzným zavytím vyráží ke zdi hřbitova a zaráží rozžhavený hrot do hrudi muže v oblečení důstojníka.

Jan by rád vypudil šílenou vidinu z mysli, vrátil se do blankytu nebe a pokračoval v tiché pouti s bílými oblaky, ale tu mu v lýtku vzplane prudká bolest. Do dolního okraje jeho košile se zahryzávají oranžové plameny. Skokem je na nohou, v chuchvalcích husté zelené trávy rukama i nohama dusí oheň. Když vstává, padne mu zrak na tlustého pikenýra. Leží napříč ohništěm, zpod jeho masivního těla se zvedá černý dým. Vedle u zdi leží oficír, hrot píky mu dosud věží v hrudi, bílá košile je nasáklá krví.

Janovi chvíli trvá, než pochopí. Než přijme. On to udělal. Ti mrtví, to je jeho dílo. Ale proč?

Otec Josef!

4. KAPITOLA

Poklad v kostele

Z pochvy u oficírova opasku vytrhává dýku, dvěma skoky je u lípy. Přeřezat provazy, zachytit tělo kněze, uložit ho do trávy. Vodu, rychle vodu!

Když omývá svému faráři rány na obličeji, zachytí jeho nechápavý pohled. Stříkne si vodu do tváře, rukávem smázne bláto a saze.

„Tos…“ nadechne se kněz, než namáhavě vypraví, „… tos ty, Jeníku?“

Jan se rychlým pohledem ujišťuje, že farář neutrpěl žádné vážnější zranění.

„Přinesu vám ze sakristie druhou kleriku, otče Josefe. Ve skrýši na faře najdu nějaké jídlo?“

Víčka farářových očí se sklápí na znamení souhlasu.

Na faře dává Jan do koše dvě láhve mešního vína, chleba a kus slaniny. Cestou do sakristie se mu v hlavě vynořuje otázka. Vojáci chtěli kostelní zlato, proč jim ho pan farář nedal? Nechat se mučit kvůli kalichu a paténě? Anežka měla samozřejmě pravdu, i kdyby jim o skrýši v kostele řekl, nakonec by ho zabili, nepotřebují svědky. Ale stejně. Naděje, malá, nepatrná naděje…

Ze skříně v sakristii vytahuje zánovní kleriku. U východu z kostela se zastavuje, vrací se, obchází hlavní oltář. Dává stranou dřevěnou sochu Jana Křtitele, zasunuje střenku nože pod dlaždici, zvedá ji, pak ještě tři další. Ve skrýši jsou dva zlaté kalichy, ciborium, patena a na dně plochý předmět zabalený do voskovaného plátna. Jan kousek obalu odhrnul. Je to tak, poutní obraz Matky Boží. Dílo, před nímž generace venkovanů prosily Matku Boží o pomoc a mnozí dosvědčovali vyslyšení svých proseb. Dílo, které z Dobrovína činilo poutní místo. Teprve teď mu svítá. To kvůli obrazu se otec Josef nechal mučit. Starý farář nebyl ochoten připustit jeho zneuctění nebo zničení.

Jan přidává cenné věci do koše, uzavírá vyprázdněnou skrýš, vrací sochu na místo.

Venku, jen kousek od dveří kostela, stojí důstojníkův kůň. Toho s sebou vzít nemůže, budil by zbytečnou pozornost. Ale na osla, který se pase opodál, posadí pana faráře. U sedla koně je stočená pokrývka, Jan do ní balí zlato a obraz, v zámeckém parku je pak dá do svého tlumoku.

Otec Josef pije, do rozbitých úst s námahou vpraví kousek chleba. Jan mu pomáhá obléci se do přinesené kleriky a vysednout na osla. Je to pokojné zvíře, trpělivě čeká, dokud se kněz neusadí a nechopí uzdy.

Jan jde vedle osla, aby byl blízko, kdyby se knězi udělalo nevolno. Mí jejích zabité vojáky.

„Ty, Jane? Zrovna ty? Něco takového…" Kněz kroutí hlavou. „Nemůžu tomu uvěřit. To přece musel udělat někdo jiný."

„Udělal to někdo jiný, pane faráři. Já jsem se na to díval seshora, jako kdybych měl křídla a vznášel se tady –" Janova ruka opsala oblouk od kostela k faře a farní zahradě, „– tady nad tím vším."

Farář chvíli mlčí. „Ti dva mrtví vojáci, Jane… Doma je čeká žena, děti, dostávali od táty peníze na živobytí. A teď? Jejich rodina se ani nedozví, kde skončili. To všechno jen kvůli mně, starému muži, který už na tomhle světě nebude moc platný."

Otci Josefovi je líto vojáků, kteří v jeho farnosti pálili a vraždili? Neslyšel, co říkali, když se ho chystali mučit?

„Nezemřeli jenom kvůli vám, otče Josefe. Taky kvůli Anežce. Na vlastní oči se musela dívat, jak jí tahle vojenská sebranka znásilnila mámu a zabila tátu."

„Anežka? Anežka od Štěpána Němce? Co o ní víš?"

„Čeká na nás v zámeckém parku. Schovala se tam před vojáky."

Chvíli jdou tiše, ozývají se jen tlumené údery kopyt osla.

„Svobodná umění jsi ve Vídni dokončil?"

„Diplom mám v tlumoku."

„A co dál? Kam tě to táhne?"

„To kdybych věděl. Na teologii se nehodím. A lékařská fakulta? Řezat do živého těla, trhat zub křičícímu děcku, které přiváží řemenem k židli, aby neuteklo? Ne, to bych nezvládl. Zbývají práva. Rád bych šel do Bologne. Vídeň jsem měl rád, ale tahle válka mi ji zprotivila."

„Tak na práva? Ale že by tě vyhlídka na život s paragrafy naplňovala štěstím, to asi ne?"

„Nevyznám se v sobě, trápím se, hledám." Jan svěsil ramena. „Dělám, co mohu, otče Josefe."

„*Ultra posse nemo tenetur* – nikdo není vázán dělat víc, než kolik je schopen.“ Farář se povzbudivě usmál. „A kdo hledá, najde. Neztrácej naději a jdi dál, Jane. Někomu trvá dlouho, než vyčistí pramen, aby vytryskla živá voda.“

Oslí kopyta klepou na dlažbě zámeckého nádvoří. Když procházejí otevřenou halou, vrací prázdná budova zvuky ozvěnou. V zahradě jim pod nohama skřípe písek, míjejí vyschlou kašnu a zahýbají do parku. Mech tlumí údery kopyt, na cestu se klade stín starého stromu, ze kterého na ně už z dálky svitnou Anežčiny velké hnědé oči.

„Vím, že bys ráda věděla, co se stalo, Anežko. Všechno ti povím cestou.“ Jan ukazuje na nůši, která leží u paty vykotlaného stromu: „Máš tam svoje věci?“

„Měla jsem ji v poustevníkově chýši. Raději jsem si všechno přinesla sem.“

„Dobrý nápad.“ Jan se obrací ke knězi. „Zavezu vás do města, pane faráři?“

„Mám tam jednoho známého kněze, jistě mě prozatím vezme k sobě na faru. Ale co s Anežkou? Vesnice je vypálená, lidé se rozprchli po lesích. Bude trvat, než se vrátí. Jestli se vrátí…“

„Napadlo mě, že bych ji zavezl do kláštera sester premonstrátek. Ještě když jsem studoval na gymnáziu, slyšel jsem, že přijímají děvčata na vychování.“

„Co tě nemá, Jane! To byly –“ Farář se zarazil. Měl na jazyku „to byly dívky z lepších rodin a rodiče za výchovu svých dcer platili“, ale pohled do velkých hnědých očí děvčete mu nedovoluje větu dokončit.

„Jistě, pane faráři, to byly ještě jiné doby, žádná válka,“ pomáhá Jan knězi z tísně, „ale já bych to stejně zkusil.“ A rychle přidává sebevědomý úsměv: „Budoucí právník by přece měl najít ty správné argumenty, aby ctihodnou matku představenou přesvědčil.“

5. KAPITOLA

Matka novicmistrová

„Je pro mne velikou ctí a radostí vás poznat," začíná Jan a vkládá do hlasu všechnu vlídnost, jíž je tváří v tvář zkoumavému pohledu řeholnice schopen, „o vašem klášteře jsem vždycky slyšel jen to nejlepší, a proto jsem se, ctihodná matko –"

„Matka představená musela ráno odjet. Jsem sestra Beáta a představenou kláštera dnes pouze zastupuji. Smím se vám omluvit, že si budete muset vystačit s obyčejnou novicmistrovou?"

Ironie vám jde, milá sestro. Nedejme se odradit, Anežko. Úsměv a jako by se nic nestalo.

„Jak jsem řekl, matko novicmistrová, pověst vašeho kláštera –"

„Ano, to už jste řekl. I ten úsměv už tu byl."

Sakra! *Captatio benevolentiae* by zabralo spíš na dubovou fošnu než na sestru Beátu. Ale čím jiným začít? Z hodin řečnického umění jsem si nic lepšího neodnesl. A vůbec, jak si to matka představená dovoluje, brát klauzuru takhle na hůl? Místo sebe nastrčí novicmistrovou s nabroušeným jazykem a sama se bůhvíproč kdesi potuluje! Hlava kláštera má jít ostatním příkladem, neopouštět zdi kláštera, modlit se, pracovat a znovu se modlit. Když za nic jiného, tak za ukončení války.

„S vaším vzděláním a budoucím postavením možná není snadné vžít se do situace skupinky ubohých chudých řeholnic. Dobrá, ráda vysvětlím. Matka představená odjela do města, aby našla pro komunitu ubytování ve městě. Za války se klášter může každou chvíli ocitnout v ohrožení, to už snad dále rozvádět nemusím…"

K čertu! Tahle vtělená ironie s tím jejím úsměvem je navíc schopná číst myšlenky? Nebo se tvářím tak průhledně?

„Říkám vám to všechno raději dřív, než přednesete svou – ehm, ehm – svou záležitost."

Slyšíš, Anežko? Jsi záležitost! Jen si všimni toho pohledu, kterým si tě měří! Odshora dolů a zprava doleva, už tě rozebrala na jednotlivé části: humpolácky ošmikané vlasy stažené do nehezkého copánku, ubohé ša-



ty, prošoupané boty, všechno, co jsem dokázal cestou zařídit, abys vypadala aspoň trochu jako děvče.

Hotovo, matko novicmistrová? Části zase poskládány v celek? „Záležitost" vyřízena? Kdyby šlo o mě, rovnou se zvedám a odcházím bez pozdravu. Jenže tady jde o tebe, Anežko. Takže klid. Klid.

„Nuže?"

„Během studií ve Vídni jsem v jedné české rodině doučoval dva syny logice a aritmetice. Jejich sestra byla několik let na vychování ve vašem klášteře, možná si vzpomenete, šlo o rodinu Vavřincových, děvče se jmenuje Klára."

„Klára Vavřincová? Nepatřila k nejvzornějším chovankám. Co má společného s vaší věcí?"

„Možná, že se ta dívka nechovala podle vašich představ. Ale je velmi vnímavá a z vašeho kláštera si odnesla krásný dojem. Říkala, že měla pocit, jako by tu ještě zůstalo něco z přítomnosti princezny, která čistě náhodou nesla také jméno Anežka. Byla to dcera krále Přemysla Otak…"

„Skutečně si myslíte, milý pane studente, že mě musíte poučovat o původu zrovna téhle naší chovanky?"

Jasně. Proč by vás doma učili laskavému vyjadřování, že, matko novicmistrová? Řekli si, tak jako tak ji strčíme do kláštera, tam už ji naučí. Inu, nenaučili. Takže znovu: klid.

„Chtěl jsem jen podotknout, že tamta Anežka byla sice dcera královská, ale celý svůj život zasvětila těm nejchudším, nejpotřebnějším, opuštěným –"

„Vám ještě nedošlo, že od začátku vím, kam míříte? Tak podívejte, milý pane. Je pravda, že ještě donedávna nám byly dívky svěřovány na výchovu. Ty ovšem pocházely z rodin, které jim už doma poskytly základní vzdělání a vštípily jistou úroveň chování."

Aha? A že jste se od nich ničemu nenaučila?

„Bohužel, napříště nebudeme přijímat ani tyto dívky na vychování. Máme pro to své závažné interní důvody, a to i v dobách míru, tím spíše v těchto neklidných časech, kdy musíme hlavně myslet na to, jak zachovat samotnou existenci kláštera."

„Naprosto chápu, že rozmazlené dívky z měšťanských nebo šlechtických rodin by vám byly jen na obtíž. Ale tohle děvče," Jan bere Anežku za ruku, ukazuje její dlaň, která má daleko do jemné pokožky dítěte, „je z domova zvyklé pomáhat v hospodářství. Nelekne se ani těch nejhrubších prací."

„Naše sestry se dokážou o sebe postarat. Nejsme žádné chudinky. A co neumíme samy, zvládnou řemeslníci z okolních vsí."

Tuhle mít za novicmistrovou, to není žádná výhra. Nedivil bych se, kdyby se jim novicky do kláštera nehrnuly. Počkat. Novicky?!

„Zachovat existenci kláštera je jistě prvořadý úkol," vrací se Jan k tomu, co slyšel před chvílí, „ale válka jednou skončí, je třeba myslet na budoucnost. Proč by se z tohoto děvčete jednou nemohla stát laická sestra? V zemi, kde je katolíků tak málo jako u nás, je, řekl bych, řeholní dorost vzácností."

„Vy se nějak vyznáte, mladý muži. Jen co se matka představená vrátí, navrhnu jí, abyste nám udělal přednášku, nejlépe v latině."

V hovorně je chvíli ticho, pak se sestra Beáta obrací k Anežce. „Ty bys chtěla být řeholnicí?"

Přikývni, Anežko! No tak, řekni, že by se ti to líbilo. O nic nejde. Za rok za dva tu bude jiná novicmistrová a tobě taky nikdo nemůže vyčítat, že změníš názor.

Anežka mlčí, z velkých hnědých očí se nedá vyčíst nic. Zato pohledu a tónu sestry Beáty se nedá vyčítat mlhavost: „Když už za to děvče chcete mluvit, možná je lépe se ho nejprve zeptat, co říkáte?"

Do klášterní hovorny vstupují oknem jarní vůně, na větev pokrytou květy usedl kos. Černý kabát v bílém pápěří. Jan jeho vysoké jásavé tóny nevnímá, vrátila se mu před oči tvář otce Josefa. Byl jsem namyšlený hlupák, pane faráři, když jsem se chlubil, že budoucí právník přece musí umět argumentovat. Kdo mohl tušit, že narazím na tuhle dračici s planoucím nožem místo jazyka? Je to jasné, do kláštera Anežku nevezmou. Jenže co já teď s ní? Ani střechu nad hlavou nemám, jak bych se mohl starat o malé děvče?

Jan se chápe svého rance, zvedá se k odchodu.

„To vskutku vypadá na tlumok chudého studenta." Dlouhý tenký prst sestry Beáty ukazuje na napjaté plátno, pod nímž se rýsují obrysy mešního kalicha a ciboria. „Ale možná jsou jen pozlacené?"

Jan cítí, jak v něm stoupá vlna hněvu. Napřed ironická jako kus ledu a teď ještě tohle? „I kdyby byly z čistého zlata, vás se to netýká!"

„Že ne? To se rychle ukáže. Vysvětlíte mi, jak jste k těm liturgickým nádobám přišel?"

„Sestro Beáto," Janův hlas se chvěje, „chcete snad naznačit, že jsem zloděj?"

„To by ještě nebylo tak zlé. V prvé řadě bych ráda věděla, jestli na tom zlatě," ukazovák matky novicmistrové se zabodl do plátna Janova tlumoku, „nelpí krev."

Z rozkvetlé hrušně venku se ozval jeden jediný tón, pak pták zmlkl. Jan zatíná pěsti. Už léta neměl chuť někoho uhodit. Ale nepředložený výbuch hněvu, to je to poslední, co by teď oba, Anežka i on sám, potřebovali.

„Nikoho jsem nezabil."

V hovorně zavládlo ticho. Jen na krátkou chvíli, protože vzápětí se ozvalo tiše, ale rozhodně: „To není pravda."

Jan se otáčí, kdo tohle probůh řekl, to přece nemohla být –

„Není pravda, že nikoho nezabil." Anežka má na čele dvě hluboké rýhy. „Lhát se nemá. Zabil dva muže, viděla jsem to."

„To je ale povedený žert!" Přes všechnu snahu se Jan nedokáže zasmát přirozeně. „Sestro Beáto, to děvče fantazíruje, jako všechny děti v jejím věku. Schovávala se v zámeckém parku, když jsem ji našel, tam nebylo jediného vojáka. A nikde jinde mě neviděla."

„Ani to není pravda." Velké hnědé oči se odvracejí od Jana k řeholnici v bílém hábitu. „Viděla jsem ho v naší vsi. Říkal mi, ať za ním nechodím, ale já jsem stejně šla. Vyšplhala jsem se na strom a všechno jsem viděla."

„Jen mluv dál." Sestra Beáta pohlíží do očí děvčete, ale její na stole položené ruce s napjatými prsty jako by hlídaly každý Janův pohyb. „Řekni všechno, co jsi viděla, nic se neboj."

„Byli tam dva vojáci, přivázali našeho pana faráře k lípě před kostelem. Tlustý voják žhavil nad ohněm píku a ten druhý mu říkal, aby ji do pana faráře rychle zapíchl, ať pan farář řekne, kde je zlato. Pak se ukázal Jan. Napřed jsem ho nepoznala, měl na sobě jenom košili, byl celý špinavý a choval se jako ti pomatení lidé, co nemají v hlavě rozum. Vojáci si to taky mysleli, a on je zabil dřív, než stačili panu faráři ublížit. Šel na ně jen s nožem a stejně je oba zabil. Potom jsme vezli pana faráře do města." Anežčin pohled se vrací k Janovi, rýhy na čele jsou ještě hlubší. „Je dobře, žes ty vojáky zabil. Kdybych to uměla, udělala bych to taky. Ale lhát se nemá."

„Máš pravdu, Anežko, lhát se nemá." Sestra Beáta poprvé vyslovila jméno děvčete. „A jak to bylo s těmi zlatými věcmi?"

„Napřed Jan ošetřoval pana faráře, pak šel do kostela. Když vyšel ven, měl v ruce koš s oblečením pro pana faráře a jídlo na cestu. Ty zlaté věci

zabalil do pokrývky, v parku je potom strčil do tlumoku. Taky tam dal ten obraz. Napřed jsem nevěděla, že v papíře je zabalený obraz. Ale jednou večer, když svítil měsíc, ho rozbalil a díval se na něj. Dlouho se na něj díval. Vypadalo to, jako by se modlil, ale nemodlil se."

„Jak jsi poznala, že se nemodlil?"

„Modlitba je buď Pater noster nebo Ave Maria, ty já znám. To, co říkal, bylo taky latinsky, ale neznala jsem to."

V hovorně podruhé zavládlo ticho. Dlouhé ticho. Kos na rozkvetlé větvi dvakrát poskočil, roztáhl křídla, snáší se na rám okna. Natáčí hlavu, dívá se na ty nehybné lidi uvnitř napřed levým, pak pravým okem. Vypadají jako živí, ale možná nejsou živí, možná se jich není třeba bát. A v lidských domech bývá leccos k jídlu. Černý pták mávl křídly a přistál na okraji stolu. Hned vedle napjatých prstů řeholnice. Ta ho ale nevidí.

„Anežko," sestra Beáta se náhle otáčí k děvčeti, kos s polekaným pípnutím prolétá oknem a mizí v rozkvetlé koruně hrušně, „tady v klášteře spolu sestry mluví německy. Myslíš, že by ses dokázala naučit cizímu jazyku?"

Anežka sklápí hlavu: „Mému tatínkovi říkali Štěpán Němec, znám z domova dost německých slov." A tiše, jakoby proti své vůli, dodává: „Taky mě naučil písmenka, ale čtu pomalu."

Jan vytahuje z tlumoku kalichy, ciborium a paténu, klade liturgické předměty na stůl: „Já musím do ciziny, pokračovat ve studiu. Byl bych rád, kdybych mohl ty liturgické předměty nechat tady v klášteře v úschově. Než se u nás ve vsi obnoví život."

Novicmistrová mlčky přikyvuje.

Jan vytahuje obraz zabalený do voskového papíru: „Anežko, ty víš, jak mají u nás všichni lidé rádi dobrovínskou Matku Boží. Až skončí válka, musí se poutě k ní zase obnovit. Pohlídáš mi tady ten obrázek?"

Dívka tiskne obraz k hrudi, velké hnědé oči nespouští z mladého muže: „V té cizině…" na chvilku jako by se jí hlas zadrhl, „… to bude na dlouho?"

„Když budeš chtít, nadiktuj sestře Beátě pro mě dopis. A já ti pak odpovím, napíšu, kdy se vrátím." Jan se obrací napůl k novicmistrové. „Sestra Beáta ti takovou prosbu jistě neodmítne, je to ta nejhodnější ze všech řeholních sester. Kdyby nikdo jiný, tak ona –"

„To stačí, pane," hlas novicmistrové už má zase ostří břitvy, „u mě je ironie vrozená neřest, se kterou bojuji. Od vás zní až příliš chtěně. Zavolám sestru vrátnou, aby vás vyprovodila."

